

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРІВ В УКРАЇНІ

Вашкович В.В.

Викладач кафедри господарського права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Сьогодні в Україні відбувається все більше заходів, у тому числі загальнодержавного значення, успішна реалізація яких значною мірою залежить від залучення достатньої кількості та належної підготовки волонтерів.

Активний розвиток волонтерського руху потребує нагального впровадження нормативної бази, що визначає організаційні та правові засади здійснення волонтерської діяльності, розвитку волонтерського руху, правового статусу волонтерів, джерел фінансування, тощо.

У вересні 1990 року на 11-му Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів було прийнято Загальну декларацію волонтерів - нормативний акт, який на міжнародному рівні дав визначення змісту і меті волонтерства, закріпив його основні принципи, чітко визначив гуманістичне спрямування, творчий і миротворчий характер волонтерської діяльності [1, с. 10]. Згідно декларації діяльність як інструмент соціального, економічного розвитку. Слід зауважити, що даний документ не містить регулятивних норм, а тільки декларативні.

Сприяння волонтерській діяльності та іншим формам громадської активності визначено стратегічним пріоритетом державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні відповідно до Указу Президента України «Про стратегію державної політики сприяння розвитку

громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» від 24 березня 2012 року №212\2012.

Від часів незалежності України державою видано низку нормативно-законодавчих актів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху, зокрема, у Законах України „Про соціальну роботу з дітьми та молоддю (від 21.06.2001, № 2558-III) [2], „Про соціальні послуги (від 19.06.2003, № 966-IV) [3], в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна. 10 грудня 2003 року затверджено постанову Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг (від 10.12.2003, № 1895). Нині обговорюється проект Закону „Про волонтерський рух. Це свідчить про визнання суспільством значущості волонтерської діяльності [4, с. 31].

У вищевказаному законі зазначені як функціональна, так і організаційна сторона створення волонтерських організацій, здійснення їх діяльності. У документі визначено, що діяльність волонтерів здійснюється в добровільному порядку, не винагороджується будь-яким способом, має соціальну спрямованість і не розрахована на отримання прибутку. Волонтерська діяльність є формою благодійництва. Цією діяльністю можуть займатися як окремі волонтери, так і відповідні організації. Волонтером може стати будь-який український або іноземний громадянин, а також людина без громадянства за умови законності перебування в країні [4, с. 31].

У той же час у нормативно-правовому акті зазначено, що безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що має одноразовий характер або здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю.

Значущість волонтерства зростає, доказ цього демонструє той факт, що Генеральна Асамблея ООН, приймаючи до уваги рекомендації Економічної і Соціальної Ради, передані в резолюції № 1997/44 від 22 липня 1997 р., на 52 сесії проголосила 2001 р. Міжнародним роком волонтерів (МРВ), саме тому в межах нього було розроблено низку заходів щодо сприяння розвитку в Україні

волонтерського руху (Розпорядження президента України від 22.03.2001 р. № 67/2001-рп «Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів») [5].

У зв'язку із дестабілізацією ситуації на Півдні та Сході України у 2014 р. корекція законодавчого поля, що регулює волонтерську діяльність стала вкрай нагальною. Так, 8 квітня 2014 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави» (№ 1190-VII), за яким фінансування оборони держави, Збройних сил України, мобілізаційної підготовки та заходів з мобілізації дозволено здійснювати за рахунок коштів місцевих бюджетів, неурядових організацій, фізичних та юридичних осіб [6]. Відповідні зміни були внесені до законів «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», «Про гуманітарну допомогу», «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

2 вересня 2014 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги» (№ 1668-VII), яким вносяться зміни до ст. 165 і 170 Податкового кодексу щодо звільнення в період проведення АТО від оподаткування податком на доходи фізичних осіб благодійної допомоги, призначеної для учасників бойових дій. Іншим Законом України «Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 2 вересня 2014 р. (№ 1663-VII) [7] особам, які перебувають на державній або іншій публічній службі, дозволено здійснювати публічний збір благодійних пожертв для забезпечення боєздатності Збройних Сил України.

Важливим кроком щодо створення сприятливих умов в роботі волонтерських організацій стало прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. (№ 1706-VII) [8]. Згідно із ст. 15 цього Закону благодійна, гуманітарна та технічна (в тому числі міжнародна), допомога внутрішньо переміщеним

особам звільняється від податків, зборів та інших загальнообов'язкових платежів (в тому числі від податку на додану вартість, акцизних зборів).

Митне оформлення такої допомоги здійснюється за спрощеним порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Вищезазначені заходи знайшли підтримку серед волонтерської спільноти, однак вони, на нашу думку, є недостатніми для підготовки відповідного системного законодавчого поля, адже базовим нормативним актом, що регулює діяльність волонтерських організацій, є Закон України «Про волонтерську діяльність» 2011 року, яким не передбачена участь волонтерів у подіях, аналогічних тим, які розгорнулися в Україні, починаючи з грудня 2013 р. Відзначимо також, що Закон України «Про волонтерську діяльність» [9] неодноразово проходив експертну оцінку, яка вказувала на його недоліки.

Протягом 2015 р. законодавець деталізував правову регламентацію окремих аспектів волонтерської діяльності, доповнивши ЗУ «Про волонтерську діяльність» [9] низкою положень, серед яких основні зміни стосуються питань реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності; регламентації діяльності організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів; виплат грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій та збройних конфліктів; правового статусу волонтерів; порядку укладання договорів про провадження волонтерської діяльності і договорів про надання волонтерської допомоги.

Таким чином, розвиток правового регулювання організації та діяльності волонтерів в Україні стане важливим у розвитку волонтерського руху в країні, сприятимуть доступності волонтерства для кожного громадянина держави незалежно від віку, статі, релігійних та політичних переконань, забезпечення прозорості та розширення напрямів волонтерської діяльності в державних, громадських та релігійних організаціях. А молоді

люди матимуть ще більше можливостей для реалізації власних соціальних ініціатив, які сприятимуть не лише популяризації волонтерства але і зростанню їхньої соціальної активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Всеобщая декларация волонтеров // Вестник благотворительности. - 1997. - №1. - С. 10-15.
2. Закон України „Про соціальну роботу з дітьми та молоддю// Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 42. – ст. 213.
3. Закон України «Про соціальні послуги» // Відомості Верховної Рада України. - 2003. - № 45.- ст.358.
4. Шиндаулетова С.С. Проблемы правового регулирования волонтерской деятельности[Текст] /С.С.Шиндаулетова.-Алматы:Фортесс, 2003.-44с.
5. Розпорядження президента України від 22.03.2001 р. № 67/2001-рп «Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів» //Урядовий кур'єр. – 2001. - № 55.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави: Закон України від 8 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1190-18>
7. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 2 вересня 2014 р. (№ 1663-VII) // Відомості Верховної Ради України. — 2014. - № 43. - ст. 2963.
8. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. (№ 1706-VII). // Відомості Верховної Ради України. — 2015. - № 1. - ст. 2.
9. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. Відомості Верховної Рада України.- 2011. - №42.- ст.435.
- 10.Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг //Офіційний вісник України – 2004. - № 51, том 1. - ст. 144.